

Lange tijd was de raaf uit Nederland verdwenen, maar gelukkig zijn de raven dankzij herinstructie weer terug en ook in de omgeving van Zwolle af en toe waar te nemen...

Belevenissen met raven rondom

Tekst en tekeningen Sib Kooistra

Op mijn dagelijkse tochtjes door de polders rond Zwolle kom ik met een beetje geluk raven tegen. Het zijn altijd bijzondere ontmoetingen. Eén van mijn eerste ravenwaarnemingen is alweer van enkele jaren geleden. Een zwaan, die in aanraking was gekomen met de draden van een hoogspanningsmast, lag dood in de sneeuw. De vogel was al gedeeltelijk 'ontmanteld' door een vos of marter, hetgeen te zien was aan de afgebeten veren en botresten. Soms kwamen eksters of een buizerd van de zwaan smikelen, maar op een dag zaten er een paar zwarte vogels hun magen te vullen. Ik dacht kraaien, maar plotseling hoorde ik een duidelijk 'corck corck'-geluid, onmiskenbaar de stem van een raaf! De roepende vogel zat op de uitkijk op een zijtak van de 'ijzeren boom'. Mijn verrekijker gaf de bevestiging: een raaf in de mast en twee op de grond. Als vogelaar is dat toch een topmoment.

Na deze ravenwaarneming zouden er nog vele volgen. Zo zag ik een keer een overvliegende raaf in een weiland landen, waar ik hem van enige afstand gadesloeg. Hij maakte knikkende bewegingen en bracht zijn kenmerkende geluiden ten gehore. Na zo'n vijf minuten vond hij het welletjes en koos het luchtruim, terwijl ik hem in de 'kijker' hield. Alsof hij plotseling in de lucht werd tegengehouden door een onzichtbare kracht, zo dwarrelde hij ineens, draaiend om zijn as, bijna loodrecht naar beneden. Nog net niet de grond rakend vloog daar ter plekke een houtsnip de lucht in. De raaf, dezelfde bewegingen makend als de snip, achtervolgde haar/hem met een bijna magnetische kracht. De jacht werd pas gestaakt toen de snip de bosschages indook rondom een boerderij. De raaf zocht het daarna hogerop en verdween uit zicht.

BIJ DE SCHAPEN

Vaak zag ik raven in de omgeving van schapen. Op het land van een boer die ik wel eens met zijn schapen hielp, had ik al verschillende malen enkele raven zien neerstrijken. Vanwege het verruigde, ongelijkmatige terrein kon ik echter niet goed zien wat ze daar precies uitvoerden. Soms gingen ze op

een liggend schaap zitten en zaten wat op de kop te pikken of pikten ze het schaap achter aan de staart. "Misschien zitten daar wel maden in", dacht ik. Als het gepik van de raaf begon te irriteren nam het schaap de kuierlatten, de raaf als een soort cowboy op haar rug meedragend. "Heb jij wel eens honden op mijn land gezien?", vroeg de boer: "Er liggen twee uit elkaar gescheurde schapen in het land." Het bleef een raadsel hoe dit had kunnen gebeuren, maar verklaarde wel de aanwezigheid van de raven.

Achter op een stuk land van een andere veehouder liep ook een kudde schapen. Bij het landhek aan de kant van de weg stond een eenzaam schaap te hijgen, met de kop naar beneden gebogen. De volgende dag zag ik daar ter plaatse twee groepen met in totaal negen raven, zowel volwassen als jonge vogels. Nog nooit eerder had ik zoveel raven bij elkaar meegemaakt hier in de polder. Een volwassen raaf, die iets forser en glimmender was dan de anderen, zat op het landhek. De anderen zaten op de grond. Hoe dicht ik naderde, hoe meer ik verwachtte dat ze zouden opvliegen, wat natuurlijk ook gebeurde. Eén jonge raaf bleef lang zitten en liet zich extra bekijken; de snavel met de ruige borstelige 'snorharen' was goed te zien. Ten teken van afscheid vloog hij met een luid 'corck-corck'-geluid richting familieleden. Het eenzame schaap van gisteren stond nog steeds in dezelfde houding bij het hek.

De volgende dag bevond het schaap zich nog op dezelfde plaats, maar was nu dood. De boer haalde het schaap weg en vertelde dat het dier ziek was geweest. De groep raven die daar de vorige dag aanwezig waren, hadden dat natuurlijk ook al in de smiezen. "Hoe wisten ze dat het schaap het niet lang meer zou maken?", dacht ik, "Hebben ze een soort zesde zintuig?" Lang geleden hadden de mensen er ook zo hun eigen gedachten over...

GERIGTPLEKKEN

Wanneer in vroeger tijden een reiziger op weg naar Zwolle, de Diezerpoort via de 'Wipststrick' naderde, was er grote kans dat deze onderweg een macabere plek te zien

kreeg met een 'menigte' zwarte vogels, die af en aan vlogen en de lucht vervulden met naargeestige geluiden, waar je bepaald niet vrolijk van werd. In Nederland waren eeuwen lang honderden 'gerigtplekken', zoals 'Het gerigt aen den Berckmederbrugge' nabij Berkum, waar met galgen en op hoge palen bevestigde karrenwielen, veroordeelden nog lange tijd (tot ze een ons wogen) werden blootgesteld aan kraaien en raven. Deze dieren noemde men daarom 'galgenvogels'. Deze 'gerigtplekken' dienden ter afschriking van personages die met verkeerde

Zwolle

bedoelingen richting “Swoll” togen. Zo werd hun duidelijk gemaakt dat handhaving der wet hier serieus werd genomen.

De raaf stond hier te lande daarom niet bepaald bekend als een geluksvogel, men zag hem als brenger van allerlei onheil en leed. In veel mythen en sagen zijn ze de boodschappers tussen leven en dood. De beruchte Noormannen hadden de raaf als veldteken als ze weer eens moordend en brandend een bezoekje brachten aan onze lage landen. Raven staan ook voor slimheid, vraatzucht, imitatie, creativiteit en magie.

Over magie gesproken: niet voor niets zitten er in Londen in de Tower nog steeds raven. Zolang daar raven zijn, zal Engeland worden beschermd.

Op het noordelijk halfrond doen raven hetzelfde als gieren in de warme streken: het zijn de opruimers in de kringloop der natuur. Raven zijn omnivoren, echte opportunisten. Ze zien overal brood in: aas, zaden, bessen, kleine zoogdieren, insecten, wormen. Het zijn zeer intelligente vogels met een hoog ontwikkelde taal, een sterk communicatievermogen en een groot geheugen.

HERINTRODUCTIE

Rond 1900 waren in bijna alle provincies nog enkele raven te vinden, maar in de jaren 20 van de vorige eeuw verdwenen ze uit ons land door toedoen van de mens. Ook in België en het westen van Duitsland kwamen ze niet meer voor. Vanaf 1966 zijn er tweehonderd raven, afkomstig uit Noord- en Oost-Duitsland, uitgezet op de Veluwe. De herintroductie verliep met wisselend succes en pas in 1976 broedde er voor het eerst weer een ravenpaar in het wild op de Veluwe.

De raaf heeft zich ondertussen verspreid over grote delen van Nederland. In de Oostvaardersplassen is het op dit moment voor raven een tafeltje dekje met die enorme populatie edelherten. Voorheen was dat de Veluwe, waar wilde zwijnen op de vele voerplekken werden bijgevoerd met eendagskuikens en slachtafval. Raven, vossen en marters wisten dit ook te waarderen. Op landgoed Welna bij Epe zag het soms behoorlijk ‘zwart’ van de raven, totdat dit voederen vanwege de varkenspest in 1997 verboden werd. De konijnenstand zakte in dezelfde periode helemaal in door een nieuwe konijnenziekte. Door beide oorzaken daalde de ravenstand van zo’n 130 naar het huidige niveau van ongeveer 95/100 broedparen.

Bij te weinig voedselaanbod moeten raven, vooral als ze jongen hebben, verre voedselvluchten maken en blijven ze soms lang weg van hun nest. Ondertussen kunnen de jongen verhongeren, afkoelen of worden opgegeten. Om de raven te helpen leggen Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer, onder het motto ‘dood doet leven’, valwild (verkeersslachtoffers) uit op bepaalde plaatsen in de natuur. Met een beetje geluk kunnen we de vroegere ongeluksvogel weer waarnemen in ons land.

De raaf heeft zich verspreid over grote delen van Nederland. Foto Wikimedia